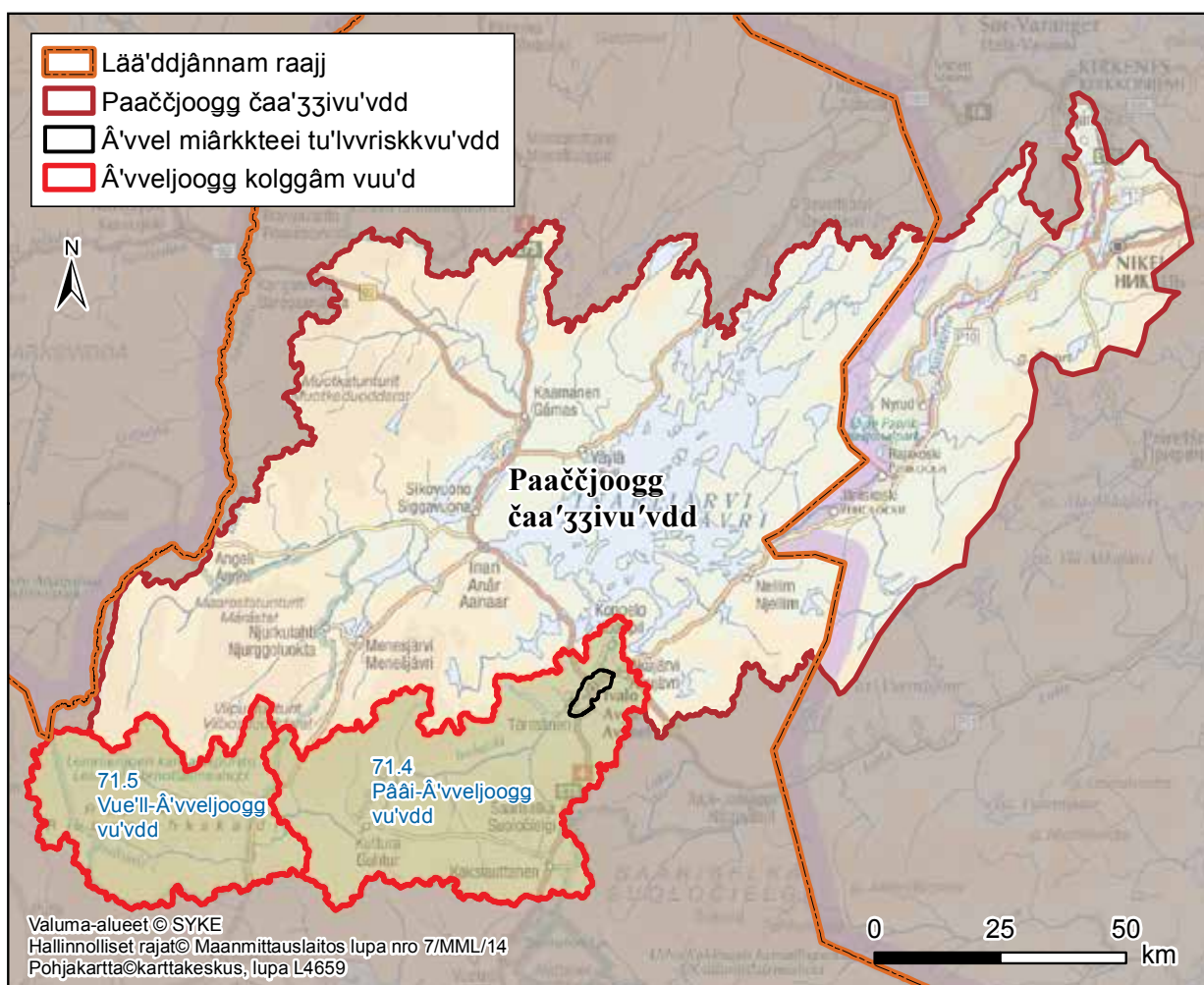

Â'vveljoogg tu'lvvriiski
vaaldšumušplaane'tkķõõzz vuānos

Tuâggaž

Paaččjoogg čaa'zzivu'dest âarrai Â'vvel čökkpäi'kk lij nõmmuum madd- da meä'cctäälministeria tu'mmstöggâst 20.12.2011 ôhtten Lää'ddjânnam 21 miärkkteejest tu'lvvriiskvu'dest. Tu'lvvriiski vaaldšumužžâst u'vddum lää'jj (620/2010) da asetöžžâst (VNA 659/2010) mie'ldd miärkkteejen tu'lvvriiskivu'vdden tuöttum vuu'din ölgg raajjâd tu'lvv-vaarr- da tu'lvvrisk-kaart di puk čaa'zzivu'did lokku valddum tu'lvvriiski vaaldšumušplan. Paaččjoogg čaa'zzivu'din vaaldšumušplan tue'jjeet pâi Â'vveljoogg vuässkolggâm vuu'did (kartt 1), gu jee'res vuäss Paaččjoogg čaa'zzivu'dest cäkk Aanarjaurra, ij-ka jee'res Paaččjoogg čaa'zzivu'din leäkku vaikközz Â'vvel tuu'lvid le'be tu'lvvriiski vaaldšumužžid.

Kartt 1. Â'vveljoogg čaa'zzivu'dd da vuu'din âaree tulvvriskvu'vddt

Tu'lvvriiski vaaldšumužž planprosess nârrai koolmest jee'res vuä'zzest:

1. Tu'lvvriiski valmšteei a'rvvös (ee'jjin 2010–2011)
2. Tu'lvv-vaarr- da tu'lvvrisk-kaarti raajjmöš (ee'jjin 2012–2013)
3. Tu'lvvriiski vaaldšumušplan tue'jjumuš (ee'jjin 2012–2015)

Â'vveljoogg čaa'zzivu'dda lij rajjum **tulvvriski vaaldšumušplanân ee'jjid 2016–2021**. Plaanâst e'tkkeet tu'lvvriiski valmšteei a'rvvös, tu'lvv-vaarr- da tulvvrisk-kaart di a'rvvöžž tu'lvvskäädin. Plaanâst jeä'let lââ'ssen čöôđ tu'lvvriiski vaaldšumužž täävtöžž da tuâim tu'lvvriiski cöggmöššân da uu'cceem diött, plaanumužž äiggasäž čöönösvuässbeä'li da meerlai vuässööttmöš da kuullmöš di plan pirröshäätid luândnallšem pirröščiö'lggös.

Â'vveljoogg tu'lvvjou'k

Vaaldšumušplaani valmštööllmest ta'rbbsen önnum ve'rğgneķõhttsažuai diött mädđ- da meä'cctäälministeria pijji 22.12.2011 Â'vvel voudda tu'lvvärttel. Tu'lvvärttel tuâjjan lij ve'rğgneē'ķķi õhttsažuai riäššmõš ELY-kõõskõõzzi, mädđkoo'ddi, leetti, koo'ddi da vuu'di peälštemtuâim kõõsk di jee'res ve'rğgneē'ķķi da ouddvuässbeä'li čõõntumuš plaanumušše vuârvaaktee'm veäķķa. Tu'lvvärttel pee'jj tu'lvvriiski vaaldšumuužž täävtõõzz, ķiõtt tâall ta'rbbsen önnum čiõ'lgğõõzzid da preemm e'tķķõõzz vaaldšumušplaanân da tõõzz kuull'jen tuâimmen. Vuõssmõõžž plaanumušpââi tu'lvvärttel tuâimmjempââ'jj poott 22.12.2015. Tu'lvvärttel vuäzzla liä čuäjtum taulõõggâst 1. Ärttel vuäzzla da sääbbarpâ'rddķee'rj liä vueinnemnalla internee'ttest www.ymparisto.fi/tulvaryhmat > Ivalojoen tulvaryhmä.

Taaulõk 1. Â'vveljoogg čaa'zživuu'd tu'lvvärttel vuäzzla da põõšši ä'sštobddi

Organisatia	Vuäzzlaž	Vää'rrvuäzzlaž
Lappi lett	Janne Seurujärvi	-
Aanarkâ'dd	Arto Leppälä	Kari Aalto
Lappi ELY-kõõskõs	Timo Alaraudanjoki	Juha-Petri Kämäräinen
Lappi peälštemstrooite'l	Jukka Harmanen	Mauri Saniola
Lappi ELY-kõõskõs	Niina Karjalainen (Piizar)	-

Vuässõõttmõš da kuullmõš

Naroodâst lij leämmaž vuäittmõš e'tķķeed vuäinlmid tu'lvvriiski vaaldšumuužž plaanumuužžâst kolmmân jee'res vuârain. Vuõssmõs kuullmõš riäššeš tu'lvvriiski valmšteejest a'rvvõõzzâst da ehdtõõzzin miärkkteejen tu'lvvriskvu'vdden 1.4.-30.6.2011. Kuullmõš tu'lvvriiski vaaldšumušplan siisklâst di tõõzz õhttuum pirrõsčiõ'lgğõõzz vue'lgğemaalgâin, täävtõõzzin da valmštööllmest rie'sše 2.5.–2.8.2013 tõi čaa'zži- da miârr-reedd vuu'din, koin tu'lvvriiski vaaldšumušplan le'jje valmšteemnalla. Kuälmten da maaimõõzzâst kuullmõõžžâst 1.10.2014–31.3.2015 lij vuäittmõš e'tķķeed vuäinlmid vaaldšumušplanin da tõõzz õhttuum tu'lvvriiski vaaldšumuužž täävtõõzzin, tuâimin, pirrõsčiõ'lgğõõzzâst di plan tiu'ddepiijmõõžžâst.

Ä'vveljoogg čaa'33ivuu'd a'rvvõs

Ä'vveljokk kooll Paaččjoogg čaa'33ivoudda. Paaččjoogg čaa'33ivu'vdd äärr Lappi mäddkää'dd tâä'vbeä'ln vuei'vv-vue'zzest Aanar kää'dd vuu'dest. Paaččjoogg čaa'33ivuu'd šorrõs lij 18 403 km², ko'st Lää'ddjânnam beä'ln lij 14 492 km². Čaa'33ivuu'd jäu'rvuõtt lij 12,38 %. Lää'ddjânnam peälsaž Paaččjoogg čaa'33ivu'vdd (nro 71) juäkkäätt ää'u'c jee'res kolggâmvoudda, koin kue'htt säjjdâ'tte Ä'vveljoogg voudda, Vue'Il-Ä'vveljoogg vu'vdd da Pääi-Ä'vveljoogg vu'vdd. Tai šorrõs lij õhtsa 3884 km². Paaččjoogg čaa'33ivuu'd kõskksaž čaa'33ihäämmem lij Lää'ddjânnam kuälmten šuurmõs jäu'rr, Aanarjäu'rr. Jee'res šuur jääu'r čaa'33ivuu'dest liä Muttusjäu'rr, Nje'žžjäu'rr Paudjäu'rr, Rahajäu'rr, Paatari ja Čue'lsjäu'rr. Paaččjoogg čaa'33ivuu'd šuurmõš joogg liä Ä'vveljokk, Juutuajokk, Ri'mij-jokk, Kaamasjokk da Vaskojokk.

Aanarjäu'rra cuakkai čä'ccõõzz liä luâdnalla lokku vääldkani Kirakkajoogg čä'ccõõzz, kook liä rajjum viõkkää'ln äänmõ'sše. Aanarjäu'r čä'33 rä'jtet Ruõššjânnam beä'ln ääreei Kaitakuõšk tammin. Kaitakuõšk lâä'ssen Paaččjoogg looppbeä'ln liä kutt viõkkstroomi'l, koin kue'htt liä taa'ji vaaldšumuužžâst. Lää'ddjânnam beä'ln čaa'33ivuu'dest lij õhtt tamm, Kirakkakõngäs, koin čä'33 rä'jtet Rahajäu'rest.

Paaččjoogg čaa'33ivuu'd vuei'vvčõkkpäi'kk lij Ä'vvel. Uu'ccab čõkkpäi'k liä Aanar da Kaamäs. Sijddaassâm lij häämm'mum vuei'vv-vue'zzest Ä'vveljoogg, Aanarjäu'r da mâtmi uu'ccab jääu'ri reeddid. Sie'brr-raajõõzz jii'jjesnallše'mvuõdidi kollai Ä'vvel - Törmänen kõskksaž čä'33 raajmõõžž vu'vdd.

Paaččjoogg čaa'33ivuu'dest liä 16 Natura 2000 –säi'mmõ'sse kolljeeja suõjjeemvu'vdded, koin ää'u'c kollje VPD suõjjeemvu'vddregistreera. Ä'vveljoogg kolggâmvoudda säjjdâ'tte täin kutt Natura 2000 –vu'vdded (Pää'nntuõddâr poostjânnam, Lemmenjoogg meermeä'cc, Väinnää'pp, Ä'vveljokkvuällok, lâä'ssen Pulju poostjânnam da Urho Kekkonen meermeä'cc ruõbduu'din). Ä'vveljoogg kolggâmvuu'din ärra kolmm vâ'lddkää'ddlažânji ärrvsa kultturpreddansäjjõõzz, kook liä miärkkuum RKY-registeera.

Ääigab tu'lvv-vue'jj

Ä'vvel kõõskõsčõkkpäi'kk lij kiõrddâm nu'tt piirree'jji tuu'lv seu'rrjõõzzin. Šurr tuu'lv liä leämmaž ee'jjiin 1952, 1966, 1968, 1981, 1993, 2000 da 2005 (taullõk 2). Šuurmõš tu'lvv lij šõddâm ee'jj 2005, kuä'ss kõõččmõõžžâst leäi čaa'33itu'lvv jioõõõõžžâztaa. Tuu'lv šõddmõ'sše tue'jee kiið 2005 Ä'vveljoogg kolggâmvuu'd muõtti čä'ccäär, kook le'jje rekordšuur (Pää'nntuõddâr ä'rnn pue'rmõsân pä'jjel 250 mm/m²) da so'ddjemäi'j õõ'bri vâä'ljest čä'33 (ä'brrsumm leäi nu'tt 80 mm). Lää'ssen so'ddjemäi'gğ leäi jä'ttel pakk šõõji diõtt. Šuurmõš veerdâlm leäi 26.5.2005 te'l Pajakuõšk ä'rnn 1 045 m³/s da šuurmõš čä'33õllâdvuõtt leäi tä'l N₆₀+128,01 mettar.

Taullõk 2. Šuurmõõžž čä'ccõõllâdvuõd da veerdâlm Pajakuõšk vuämmšõspäi'kkest (7101320)

Pei'vmmie'rr	Čä'33õllâdvuõtt [N ₆₀ + m]	Veerdâlm [m ³ /s]
2005	1 045	128,01
2000	920	127,80
1981	900	127,79

Tulvv-vaarr- da riskk-kaart'tem

Ä'vveljoogg tu'lvv-vaarrkartt äänn se'st Ä'vveljokkruöbduu'd Huuhkajast Akujäü'r vuöllsa. Tänn vuu'dest lij leämma vuäžžamnalla mäddmettemstroitte'l laserruuhvivui'm puu't'tum tää'rkes ölläduöttmaall (KM2). Tu'lvvrisk-kaart'tem äänn se'st tu'lvv-vaarrkaart'tee'm vuu'd meädda looggee'l Nijddäüv-vu'vdd. Ä'vvel miärkkteeja tu'lvvriskkvoudda liä rajjum lää'jjšeättmööžžäst vääžnai vuäđđskenaaria (1/20a, 1/50a, 1/100a, 1/250a da 1/1000a). Tu'lvvrisk-kaart'temest till'löövvi ta'rkstöölmoš vuäđđäüv tu'lvvriskklää'jj 8§:n mie'ldli'žže šlajjumu'sše häätlain seu'rrojžžin.

Ä'vvel čökkpäi'kk lij suöjjuum tu'lvvkuânnsin. Kuânngaz suö'jee tuu'lvin, koi nobstöövmoš. lij 1/100a le'be tääu'jab. Köösköžž äälgbeä'ln čökkpäi'kkest liä kuânngaz koi suöjjeemtä'zz liä 1/50a tuu'lv nobstöövmoš. Kookk-ne jälstempöört le'be ärttel ärra kuânngi äälgbeäl'lsa tulvv-vuu'din. Näkam vuu'd liä jeärben Akujäü'r vuöllaz vuu'dest. Tu'lvvkuânngi mööneen tu'lvvkooudöžžän tu'lvvskääd puätta lee'd samai samai šuur. Samai nu'tt Ä'vvel kuvddlös kuäđđai tuu'lv vuälla. Taulöögğâst 3 lij čuäjtum tu'lvv-vaarr-vuu'din äärr jälsteeji da raajälmi meä'r jee'resnallšee'mi tuu'lv nobstöövmošžžin.

Taaulök 3. Ä'vvel tu'lvvriskkvuu'd jälsteeji da raajmööžži meä'r jee'res tuu'lv nobstöövmošžžin. (RHR 2012)

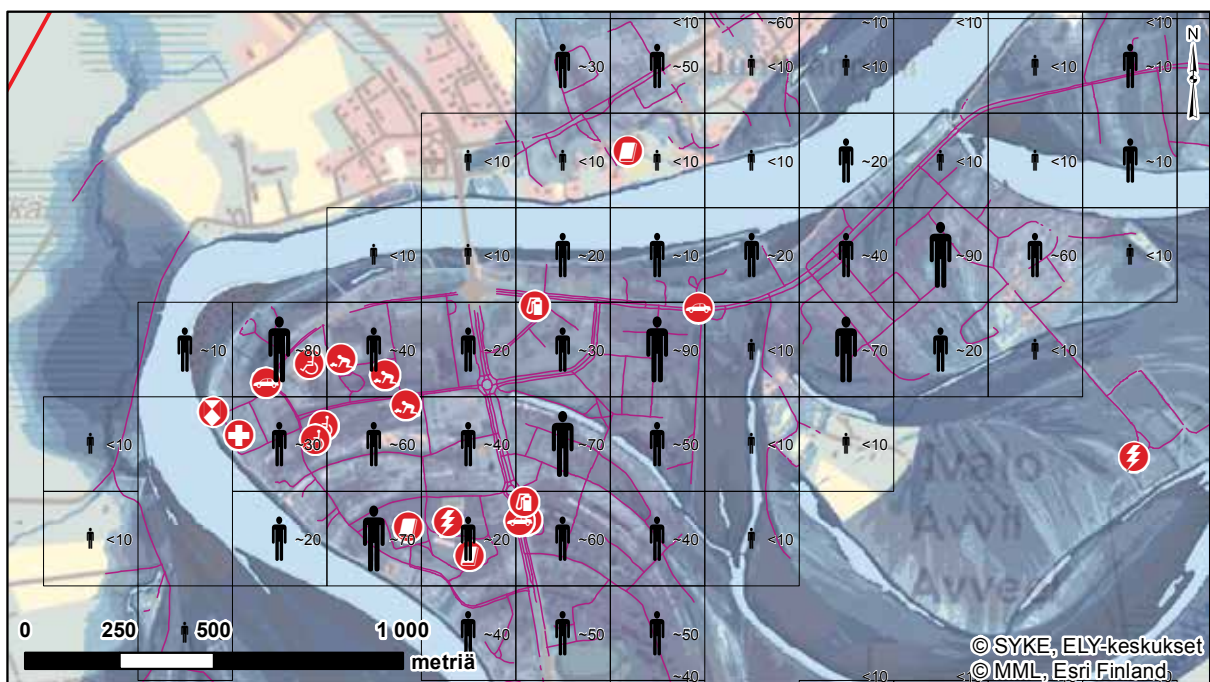
Tuu'lv nobstöövmoš	Jälsteeji mie'rr	Jälstempöörti mie'rr	Raajmööžži mie'rr öhttse'žže
1/20	20	20	75
1/50	35	25	100
1/100	85	55	150
1/250	2 105	805	1 535
1/1000	2 510	945	1 780

Vaikkânji se'rddemnalla tu'lvv-vaarest äärrai riskkpäi'k liä Ä'vvel tiörvasvuöttkööskös, kääzzkâ'stemkööskös Koivikko, Ä'vvel pei'vvpöört, Ä'vvel joukkpei'vvpöört Násti da nuörsää'm kiöllpie'ss, šöddämväksai joukkdomm Kaamosredd, šöddämväksai keäjjlöspöört di Ä'vvel vue'll-škooul. Viält'te'mesvuöttkääzzkâ'stei öhttuum tu'lvvriskkpäi'k liä Ä'vvel paakkâsvuötpäi'kk da Ä'vvel liäddgpäi'kk. Lää'ssen vuu'dest liä mäñng liäggjue'kki, meä'ccjue'kki da liäggjue'kkemškaap. Njeä'čč-čää'ccpuumppälm tu'lvv-vaarest liä vuälla 100 ee'jjest nobstöövvin tuu'lvin 4 kpl. Aaibäs hää'rvin tuu'lvin (1/250a) tu'lvv-vaarest liä pä'jjel 40 Njeä'čč-čää'ccpuumppälm da älddsin obb njeä'čč-čää'ccsäi'mmös lij tuu'lv vue'lnn. Tu'lvv-akkummu takai čuökku liä Kuä'ppelčuäggas da Ruä'vnjaargčuäggas. Še Jarplaanke'ddčuäksa lij čää'cc kaggööttäm ööudab tu'lvvee'jjin. Uu'lcen klasstööllum čuäksen miärkkteejen vaa'rest äärrai čuökku liä tiörvasvuötpöörtte möönni čuökku om. Sairaalačuäggas da Raeddčuäggas. Kaartest 2 lij čuäjtum täävtös Ä'vvel tu'lvvrisk-kaartest aaibäs hää'rvin tuu'lvin (1/250a).

Pirrö'sse skääđaid tuejjei päi'k jiä leäkku Ä'vvest tu'lvv-vaarest jee'res gu puälddemaunnâz jue'kkempäi'k, koid jiä ärvvööll tuejjeem skääđaid tu'lvv-vue'jjin. Tu'lvv-vaarest äärrai kultturpreddan päi'k jiä leäkku tu'lvv-vaarest jee'res gu öhtt kiiddös tuu'ljöžpaažžtös, koon jiä ärvvööll möönnem tuu'lvin.

Tu'lvv-vaarrkaart da tu'lvvriskkaart liä kiöččamnalla pirrösvaaldšem tu'lvvkarthkääzzköžžäst adröžžäst www.ymparisto.fi/tulvakartat. Tu'lvv-vaarr- da riskkaart'temest tuejjuum rapoort kau'nnje Ä'vveljoogg tu'lvvriiski vaaldšumušplan interne'tt-seeidin adröžžäst www.ymparisto.fi/trhs/lvalojoki.

Kartt 2. Täavtõs Äänel tu'lvvriisk-kaartest aabäas hää'rvn tuu'lvn (tuu'lv nobstõõvnmõõ 1/250a)

Tu'lvvriiski vaaldšumuužž täavtõõzz

Tu'lvvriiski vaaldšumuužž takai täavtõõssän lie tu'lvvriiski uu'cceem, tuu'lvn šõddi pää'rti čuävvmoõžž i cõõggõõttäm da uu'cceem di tuu'lvn valmšõõttmõõžž pue'reem. Lää'ssen čä'ccõstuu'lvn pää'rt õõlgõe pää'ced nu'tt vä'nnsen ko määžna. (Laa'kk tu'lvvriiski vaaldšumuužžäst 11 §).

Ääneljoogg čaa'žživuu'dest lij valmšteei täavtõõzzi täavtõõstää'ssen pijjum õ'htešt 100 ee'jjest nobstõõvvi tuu'lvn tä'ass čõkkpäi'kvuu'dest. Õhtsažkää'dd diõtt kriittisten pääi'ki (om. tiõrväsvuõõtpõõrt, liädggpäi'kk da kookkaspaakkumušpäi'kk) diõtt suõjdõõzz tä'ass lij õhtešt 250 ee'jjest nobstõõvvi tu'lvn.

Ääneljoogg tu'lvvarttel pijjäm pukid Ääneljoogg čaa'žživuu'did kuõskki takai täavtõõzz lia čuäjtum taaulõõggäst 4. Ääneljoogg tu'lvvarttel lij pijjäm taaulõõggäst 5 e'tkkuum tulvvriiski vaaldšumuužž täavtõõzz Äänel miärkkteeja tu'lvvriiskvoodda.

Taaulõk 4. Puki čaa'žživuu'did kuõskki täavtõõzz Ääneljoogg čaa'žživuu'dest

Oummi tiõrväsvuõõtt da staanvuõõtt

- Aazzi teä'tte tu'lvv-vaaräst da silttee jiiij suejjeed jeällmõõžžeez da valmšõõttäm tu'lvv-vuäka.
- Uu'det vue'jjmie'ldsaž teä'daid tuu'lvn pirt ve'rõõgne'kkid da oummid

Pirrõs

- Tu'lvvriiski vaaldšumuužž tuäim jie leäkku ristreeidast čä'žžhaidmõõžž pirrõstäävtoõõzzivui'm

Taulõk5. Äänel tu'lvvriiskivaaldšumuužž täavtõõzz

Oummi tiõrväsvuõõtt da staanvuõõtt

- Hää'rvn tuu'lv (1/100a) tu'lvvkooudõõžžäst jie leäkku jälstempõõrt (le'be raajäl lie suejjuum nu'tt, što oummi tiõrväsvuõõtt da staanvuõõtt ij vaartõõvvi).
- Samai hää'rvn tuu'lv (1/250a) tu'lvvkooudõõžžäst jie leäku oummu, raajäl ljn., kook lie vaiggsänji se'rddemalla staa'ne le'be oummu, raajäl ljn. lie suejjuum da jää'ttemõõhtvuõõd lie ainsmõõttum.

Viält'e'mes kääžkõõzz

- Čä'cc- da njeä'sščä'ccchuõõl da paakkäsvuõõd da liädg jue'kkem da puu't'em tuäimmje samai hää'rvn tuu'lvv-vue'jjest (1/250a)
- Miärktee jää'ttemõõhtvuõõd jie puatkkän samai hää'rvn tuu'lvn poodd (1/250a)

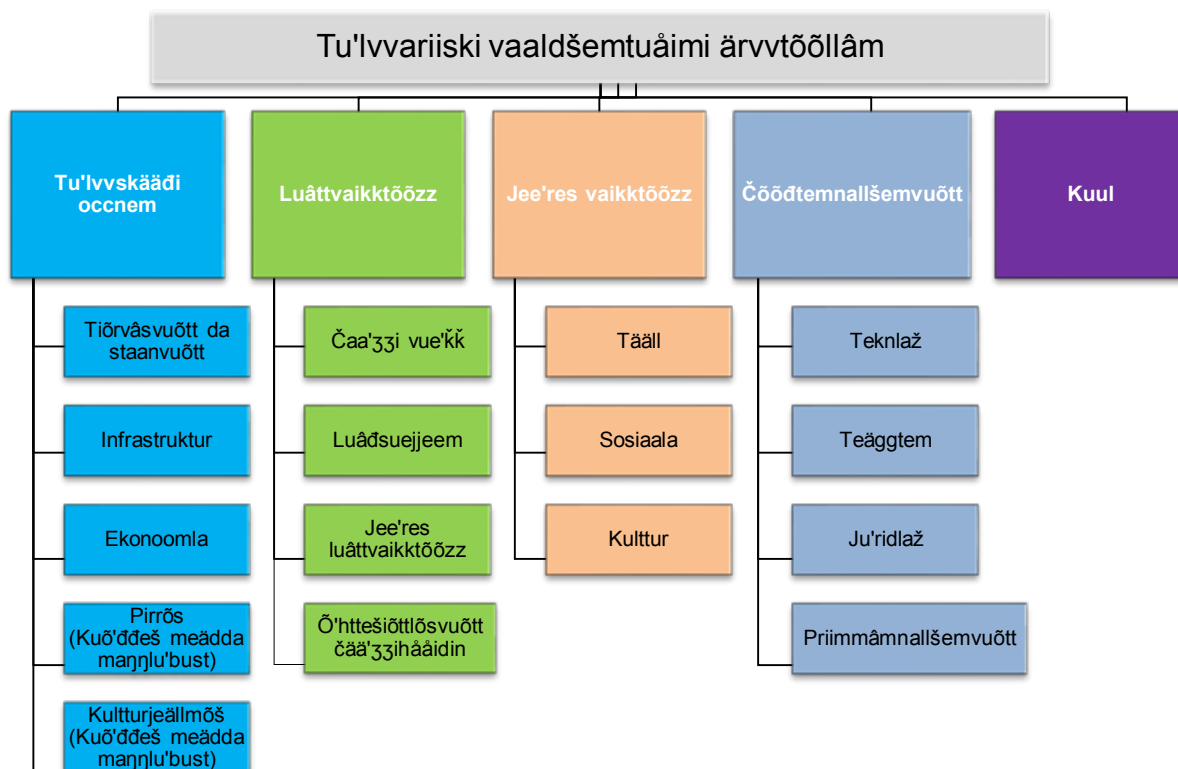
Pirrõs

- Samai hää'rvn tuu'lv (1/250a) tu'lvvkooudõõžžäst ij leäkku näkam tuäimmjumuš, kää'tt vuäitci tue'jjeed ku'kesäiggsaž da veiddsõs čuävvmoõžž, kää'tt lij vaarlaž pirrõ'sse

Tuaim

Ä'vveljoogg tu'lvvriiski vaaldšumušplaanâst e'tkkuum tuâimin kiččlõdõdât uu'ceed tuu'lv skäädlai seu'rrjõõzzid oummi tiõrvâsvuõ'tte da staanvuõ'tte, viält' te'mesvuõ'ttkääzzkõõzzid, õhttsažkää'dd jie'llemvääžnaid tue'jjumuūžžid, pirrõ'sse di kultturpreddna. Tuâimi va'lljeem poodd lij vuäittmõõžži mie'ldd kiččlõ'ttum uu'ceed tuu'lv tuõdštõõvmmõõžž di ââ'nned jee'res gu tu'lvvsuõ'jjmõšraajõõzzi vuäđdõõvvi tu'lvvriiski vaaldšumuūžž kuânstid.

Tuâimid čiolgeem poodd da va'lljeem poodd tu'lvvriiski vaaldšumuūžž kuânstid lij ta'rkstõllum šuureld vääldee'l lokku juõ'kk tuâim ää'u'k, kuul di vuei'tlva hääitla vaikkõõzz. Tuâim liâ lââ'ssen šio'ttuum õ'hte čää'33ihâaid pirrõstäävvtõõzzin. Ä'vveljoogg tu'lvvriiski vaaldšumuūžž plaanâst ä'u'kkeeš määngtäävtõsa'rvvõõzz tuâimi jie'rğges a'rvvõõzzâst da čõõnõsärtli vuäinlmõõžži noormõõžžâst. Kaartest 3 lij čuäjtum tuâimi a'rvvõõzzâst õnnum raajji.

Kartt 3. Tuâimi a'rvvõõzzâst õnnum a'rvvõsraajji Ä'vveljoogg čäa'33ivuu'dest

Ä'vveljoogg tu'lvvârttel lij priimâm sabbrest 17.9.2014 vaaldšumušplaanâst e'tkkuum tuâim (taaulõk 6). Puk vaaldšumušplaanâst e'tkkuum tuâim liâ neutral le'be miõttlõõzz čäa'33ihâaid pirrõstäävvtõõzzi ästjem määinest. Čõõd viikkâmnalla e'tkkuum tu'lvvriiski vaaldšumuūžž tuâim Ä'vveljooggâst lij juâkkum vittân jee'res vuei'vv-vuässa:

1. tu'lvvriisk kiepppei tuâim,
2. tu'lvvsuõ'jjeemtuâim,
3. vaalmâšvuõtt-tuâim,
4. tue'jjumuš tu'lvv-vue'jjest da
5. lopptuâim.

Kuulä'u'kkta'rkstõõllmuš tue'jjeet Ä'vveljoogg čäa'33ivuu'd raajõõzzi tuâimi vuä'zzest. Jee'res vaaldšumušplaanâst e'tkkuum tuâim liâ ju'n änn'jõžäi'j ââ'nneemnalla âarrai tuâim vuä'zzen ve'rgnee'kki tue'jjumuūžž. Ka'rkked Kuulä'u'kkta'rkstõõllmuūžž vuäđald Ä'vvel voulda e'tkkuum tuâim liâ õhttsažkää'ddtaälpeä'lnn kannteei.

Taaulök 6. Vaaldšumušplaanâst e'tkkuum tuâim Â'vveljoogg čaa'33ivuu'dest

Tuâimm	Tuâim vaaikktöözi veeidasvuott	Tuâim vue'kk	Õ'htešioittlõsvuott čää'33ihááidin
Tu'lvvriisk kieppeei tuâim			
Tu'lvvkaarti raajimõš da pei'vumuš	Obb čaa'33ivu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	neutraal
Tu'lvvteätsysteem ooudâsviikkmõš	Obb čaa'33ivu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	neutraal
Mäddânmõõžž plaanumuš	Obb čaa'33ivu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	miõttlõõzz
Jiõččuâimmlaž va'rrijumuš	Obb čaa'33ivu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	neutraal
Tu'lvvsuõjjeem tuâim			
Â'vvel änn'jõõžži tu'lvvuânŋsi pãã'jumuš	Â'vvel tulvariskkvu'vdd	Ođđ tuâimm	neutraal
Lãã'sskuânŋsi raajimõš Â'vvel	Â'vvel tulvariskkvu'vdd	Ođđ tuâimm	neutraal
Čuõkkui da uu'ici pãã'jumuš Â'vvest	Â'vvel tulvariskkvu'vdd	Ođđ tuâimm	neutraal
Jiõŋsaadđjumuuzži äännmõš da ooudâsviikkmõš	Â'vvel tulvariskkvu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	neutraal
Vaalmãšvuott tuâim			
Tu'lvvoudãldã'sttem da tu'lvv-vaartõs-systeemi ooudâsviikkmõš	Obb čaa'33ivu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	neutraal
Tu'lvvsaakkumuuzž ooudâsviikkmõš	Obb čaa'33ivu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	neutraal
Peãlštem- da se'rddmõš-	Â'vvel tulvariskkvu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	neutraal
plãani raajimõš	Â'vvel tulvariskkvu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	neutraal
Tuejjumuš tulvv-vue'jjest			
Kõskkãiggsai tu'lvvsuõjjeemraajõõzzi äännmõš da ooudâsviikkmõš	Â'vvel tulvariskkvu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	miõttlõõzz
Lopptuâim			
Tue'jjumuuzži o'dđest piijimõš	Â'vvel tulvariskkvu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	miõttlõõzz
Kriisveã'kk da jiõččvãã'ldvuõđ-tue'jjumuuzž ouu'deem	Â'vvel tulvariskkvu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	neutraal
Čiistumuš- da ouddtu'mmjumuš-tuâimi plaanumuš	Â'vvel tulvariskkvu'vdd	Ââ'nmemnalla tää'l	miõttlõõzz

Â'vveljoogg tu'lvvãrttel lij kiõtt' tõõllãm tu'lvvriiski vaaldšumušplaanâst e'tkkuum tuâimid da tõi priorisãsttmõš sãbbrest 13.8.2014 da priimmãm vaaldšumušplaan sãbbrest 17.9.2014. Tuâimi priorisãsttmõš lij rajjum Â'vveljoogg čaa'33ivuudest piijee'l tuâimid kolmme jee'res klasse (vuõss-sãjjsaž, nu'bbsãjjsaž, tiuddeei). Vuõss-sãjjsai tuâimi čõõđtemnãã'lin lij vuei'tlvest vuãžžad ju'n-a tu'lvvsuõjjeemããu'kid riskkvuu'din le'be tõi raajimõš lij vuei'tlvest vuã'neķ äã'i'kõõskãst, le'be tõin vuãžž täã'rķes ođđ teãdid, kook jeã'la leãmmaž äãnnemnalla tãn plaanumušpãã'jest. Vuõss-sãjjsai tuâimid siãssã'tte čõõđtem samai sõrgg tu'lvvriiski ķie'ppeem diõtt. Nu'bbsãjjsai tuâimid čõõđtet, jõs vuõss-sãjjsaid jeã'let vuõittu čõõđtet. Tiuddeei tuâim liã ju'n äãnnemnalla áãrrai tuâim, koin ve'ķķe ooudãs tu'lvvriiski vaaldšumuuzž vuu'dest. Tõk vuei'tte tuã'rjeed vuõss- da nu'bbsãjjsaid tuâimid.

Tuâimm-e'tkõõzz jiã äãnn se'st täã'rķeemtãã'zzest ha'ŋķķõsplaantãã'zzsa täã'rķes teãdid tuâimin. Pããimõs tuâim täã'rķab plaanumuš älgg eman vaaldšumušplaan priimmãm mãŋŋa, da tõt vuãitt juãttķiõõvvãd puõ'tti vaaldšumuuzž vuãrre le'be kuu'ķķab äã'i'j sizz. Vãsttõsvuãssbeã'li le'be vãsttõsvuãssbeã'l vasttee vuõss-sãã'jest tuâim čõõđtem altteemest le'be čõõđtem juã'tķķmest.

1) Tu'lvvriisk ķie'ppeei tuâim

Tu'lvvriiski ķie'ppeemest juurdet nãkmid õõudben teãuddjeejid tuâimid, koi juurdin lij ķie'ppeed mããznaid tu'lvvskãããid, vuu'd skããđđpotentiaal di cõggãd tulvariisk šõddmõõžž.

Tu'lvvriskkvuu'did raajet **tu'lvv-vaarr-da tu'lvvrisk-kaart**, što tuu'lvid vuãitet varrijõõttãd da vuu'd riskkpãã'i'ķ toobskuã'đet. Tu'lvv-vaarrkartt kaart čãã'33 vuãlla kuãđđjeei vuu'd, čãã'cc-čingãlvuõđ da čãã'33õllãdvuõđ tiettum tuu'lv nobstõõvmmõõžžãst. Tu'lvvrisk-kaartin čuãjtet tu'lvvãã'rjes pãã'i'ķ. Â'vvest tu'lvvkaarti raajimõõžž diõtt Â'vveljoogg ve'rddemaal puãtt täã'rķeed da tu'lvvkart' tuum vuu'd õlgg taarbi mie'ldd šuureed. Tu'lvvkaartid õõlgģi raajjãd jee'res tu'lvvãã'rjes vuu'did čaa'33ivuu'dest.

Pirrõsvaldšest lij âannemnalla **tu'lvvteâttysysteem**, koozz liâ norrum tu'lvvteâd (voddõõttâm tuu'lv, tu'lvv-vuu'd, čää'33õllâdvuõd, veerdâlm, tu'lvvriskkpäi'k) teâttnorlõdõ'kke da päi'kkteâttysysteema. Â'vvel vuu'dest tu'lvvriskkpäi'k a'lõge pei'veed tu'lvvteâttysysteem teâdi mõttjem poodd.

Mäddâânnmõš plaanumuužžâst juurdet plaanumuužžsysteem, ko'st vâ'lddkââddla vuu'diâânnmõštäävvtõõzz di aalmlaž kää'v, le'be mäddkâ'ddkää'vv da takaikää'vv, jââ'dte tää'rkes päi'kk-kää'vi plaanumuužž. Tuu'lv a'lõge vâ'ldded lokku mäddââ'nnmõš plaanumuužžâst jee'res kää'vvtää'zzin da ju'n âarrai kää'vi ânn'jõžääi'jest âânnmest õlgg kiddjed hohss jeärben vuâmmnee kää'vid da kää'vid, koin tuu'lv jeä'la valddum lokku. Lââ'ssen õlgg vâ'ldded lokku tu'lvvriiski vaaldšumuužž täävvtõõzz, nu'tt što jiâ ooudmeârkkân vaikkânji se'rddemnalla âarrai raajjmid le'be pirrõõzz pelsteei päi'kid kää'vvtē tu'lvv-vaarvouda. Mäddâânnmõš plaanumu'sše õhttan še čuâggas- da vuejjamkeäin säi'mmõõzzi vuâdđpuereemha'ŋkõõzz, mii vue'jjest tu'lvvriiski kie'ppeem diõtt õõlgad tōn, što vuâdđpuereemha'ŋkõõzzi õhttvuõdâst tuu'lv vâä'ldet lokku. Ouddmeârkkân čuõkku, kook tuu'lv seu'rrjõõzzân täuja puätkkne, puädče vuâdđpue'reem poodd pââ'jeed.

Jiõččtuâimmlaž varrjõõttmõš õõlgad päarti cõggeem, oummui, jällmõõžž da pirrõõzz suõjjeem vaarvue'jjest di nâkmid peälštemtuâimid varrjõõttmõõžž, koid pâstt jiõččtuâimmlan. jiõččtuâimmla varrjõõttmõ'sše õhttan še spesialpäi'ki pääikklaž suõjjumuš (kauppkiiiddâlm, liädgg jue'kkemškaap, meä'ccjue'kkempäi'k dno.) päi'k vuâmmsteei tuâimest. Jiõččtuâimmlaž varrjõõttmõõžž lij še jii'jjes kiiddâlm da pââdta'vver staanumuš tuu'lv vâäre'ld. Tu'lvvriiski kie'ppeem diõtt õlgg pue'reed vuâppõõzzid da teâdtem jiõččtuâimla varrjõõttmõõžž õhttnē'.

Taulõk 7. Â'vvel vuu'd kuõskkei tu'lvvriisk kie'ppei tuâim da tõi priorisâsttmõš

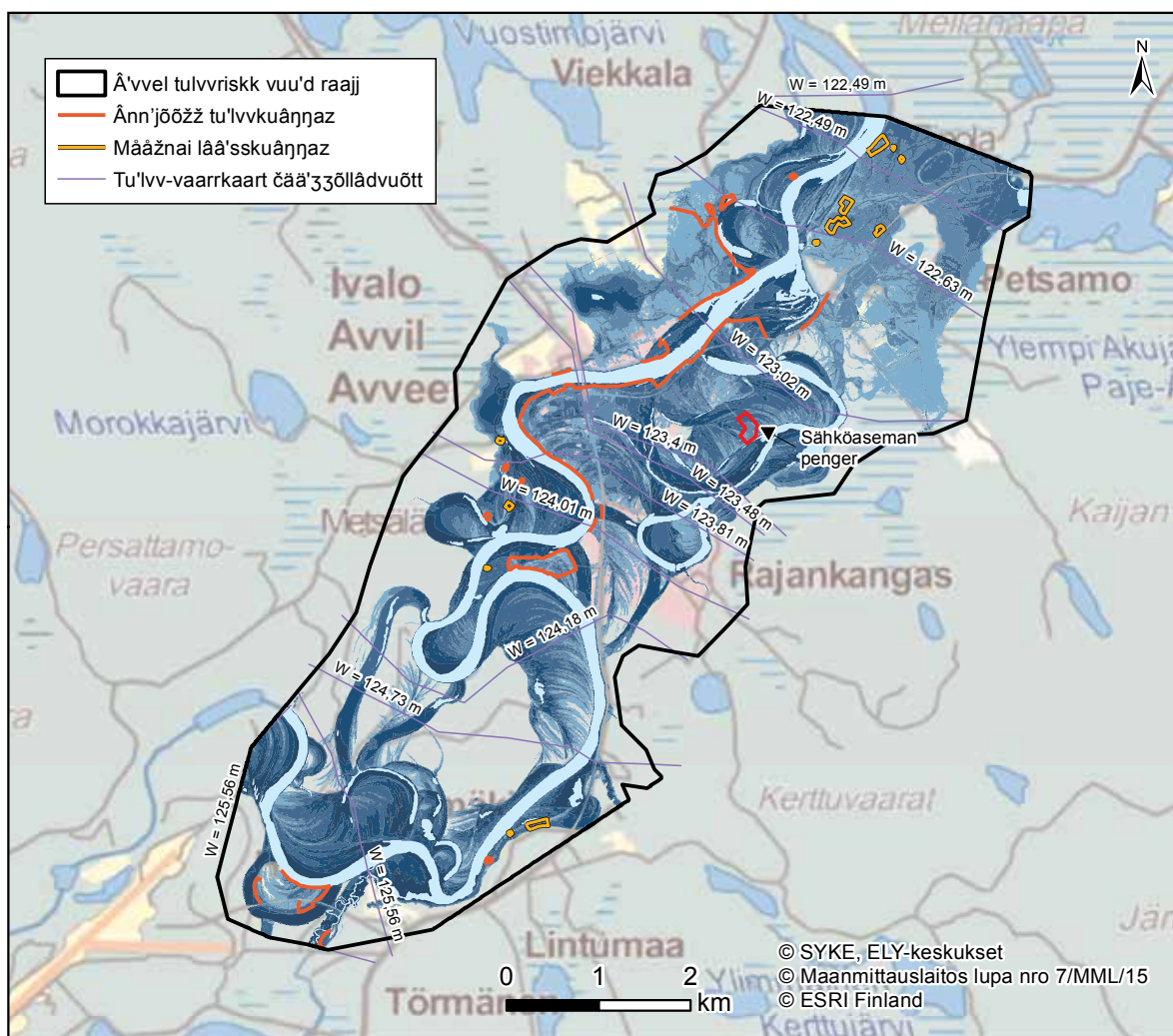
Tuâim	Tää'r'kab tuâim	Vasttõsvuässbie'll	Teâuddjumuš	Priorisâsttmõš
Tu'lvvkaarti raajjmõš da pei'vvumuš	Â'vveljoogg ve'rddeem-maal pei'vvumuš	Lappi ELY	Juätkkjeei	Vuõss-sâjjsaž
	Tu'lvvvaarrkart'teei vuu'd šuurumuštaarb se'lvvtumuš			Vuõss-sâjjsaž
	Tu'lvvkaarti reaalaäi'jest âânnmõš			Tiuddeei
Tulvvteâttysysteem ooudâs viikkmõš	Â'vvel tu'lvvriskkpäi'ki reaalaäi'jest âânnmõš	Lappi ELY	Juätkkjeei	Tiuddeei
	Tu'lvvriskkpäi'ki teâdi ta'r'kkeem	Lappi ELY, Aanar kâ'dd		Tiuddeei
	Tu'lvvteâttysysteem ooudâs viikkâm vuässõõttmõš	Lappi ELY		Tiuddeei
Mäddâânnmõõžž plaanumuš	Tuu'lv'i lokku vâlddmõš kää'vin da vuu'di âânnmõõžž plaanumuužžâst	Aanar kâ'dd, Lappi lett	Juätkkjeei	Vuõss-sâjjsaž
	Õhttsažkâdda tää'r'ki tuâimi jââ'dtumuš meäd-da tu'lvv-vaarvvuu'din	Aanar kâ'dd		Vuõss-sâjjsaž
	Vue'lbui raajjâmõllâdvuõdi da raajjâm-mie'rrõõzzi reaalaäi'jest âânnmõš			Vuõss-sâjjsaž
	Tuu'lv'i lokku vâlddmõš čuõkkui vuâdđpue'reemha'ŋkõõzzin	Lappi ELY		Vuõss-sâjjsaž
Jiõččtuâimmlaž varrjõõttmõš	Varrjõõttmõõžž reaalaäi'j se'lvvtumuš	Lappi ELY, Aanar kâ'dd	Juätkkjeei	Vuõss-sâjjsaž
	Jiõččtuâimmla varrjõõttmõõžž ra'vvjem pue'rumuš	Lappi peälštemstrooite'l, Aanar kâ'dd		Tiuddeei
	Vu'vddpääi'ki suõjjõsplaanumuužži raajjmõš	Kiiddâlm vuâ'msteei		Tiuddeei
	Pääi'ki suojeem jiõččtuâimmlan õuddben			Vuõss-sâjjsaž
	Tu'lvvstaan praavjumuš staanin			Tiuddeei

2) Tu'lvvsuõjjeem tuaim

Tu'lvvsuõjjeem miärkkšäävv nākmi pōōšši raajōōzzi plaanumuužž da raajmōōžž, koi juurd liä cōggād le'be kie'ppeed tuu'lvīn šōddi skāāđaid.

Ävvla lij rajjum **tu'lvvkuāņgaz** õhtse'žže 13 km (kartt 4). Tu'lvvkuāņgaz liä mettuum vuāssas ķiōrddād 1/50a da vuāssas 1/100a tu'lvv-vue'ķķ. Vaaldšumušplaanāst e'tķkeet pāā'jeed ānn'jōž tu'lvvkuāņgsid ķiōrddād 1/100a da spesialpāāi'ķi vuā'zzest 1/250a tu'lvv-vue'ķķ. Pāā'jteem ärvvstōōllad taarbšem õhttsa nu'tt 3800 m kōōkkadvuōđāst da pāā'jteem liä vuei'vv-vuezzest nu'tt 0,1–0,4 m. Spesialpāāi'ķid suõjjei kuāņgsid fe'rttai pāā'jted jeānab, što vuāžžet 1/250a suõjjeemtāā'ss. Še Ä'vvēl liädggpāāi'ķ suõjjei kuāņgas fe'rttai pāā'jted. Liädggpāāi'ķ kuāņgaz pāā'jumuužž tarbb lij vuālla peā'l mettar.

Änn'jōž tu'lvvkuāņgaz jiā riittei Ä'vvēl puki jālstemvuu'di suõjjeem diōtt, gu kōskksakuvddlōōžž āālgpeā'ln liä māāņg jāltempōōrt, kook akkee kasttād šuurbin tuu'lvīn. **Odđ tu'lvvkuāņgsid** lij plaanuum suõjjeemtuāimman om. Tahkoteärmma, Koivula, Teponmäkeen da Korteniemeen (kartt 4). Odđ kuāņgsid taarbšet õhtse'žže nu'tt 4 km da kuāņgsi õllādvuōtt lij vuālla õōut mettar. Tāāvvtōōžžān lij suõjjeed puk jāltempōōrtid 1/100a tuu'lv õllādvuōđ räija.

Kartt 4. Ä'vvēl ānn'jōōžži tu'lvvkuāņgsi da määžnai oodās lāā'sskuāņgsi sājōs

Ä'vvēl vuu'dest tu'lvv-vue'jjest akkad kasttād takai čuōkkuin om. Ruā'vnjaargčuāggas, Peāccamčuāggas, Kuā'ppelčuāggas, Jarplaānkee'ddčuāggas da Leirrchuāggas Jāātmmōōžž staanumuš tu'lvvriskkvuu'din lij tää'rķes jeārben peālštemtuāim staanumu'sše. Vuu'dest a'lģge **pāā'jted takai** vuei'vvčuōkku da Puōccipōōrtčuāggas di nāāneed čuōkkukuāņgsi luiskaid ķiōrddād tu'lvvčāā'žžid. Pāā'jteemtarbb lij õhtse'žže nu'tt 7 km, što vuāžžat 1/250a suõjjeemtāā'ss.

Taulõk 8. Ä'vvel vuu'd kuõskkei tu'lvvsuõijeem tuåim da tõi priorisåsttmõõ

Tuaim	Tää'rkab tuaim	Vasttösvuässbie'll	Teauddjumuš	Priorisâsttmöš
Ä'vvel änn 'jööžži tu'lvvkuâŋŋsi pââjumuš	Ä'vvel änn 'jööžži kuâŋŋsi öllâdvuödi mettumuš	Aanar kâ'dd, Kiiddâlmi vuä'msteei	1 plaanumušpââ'jj ¹	Vuöss-sâjjsaž
	Kuâŋŋsi pââjumuš kiörddâd täävtvödz-zimään mie'lddla tu'lvv-vue'jj		1-2 plaanumušpââi'jed	
Lää'sskuâŋŋsi raajjmöš Ävvla	Oodi kuâŋŋsi taarbi se'lvvtumuš	Aanar kâ'dd	1 plaanumušpââ'jj	Vuöss-sâjjsaž
	Kuâŋŋsi kue'stellmööžži plaanumuš		1 plaanumušpââ'jj	
	Tu'lvvkuâŋŋsiplan raajjmöš da teâuddjumuš		1-3 plaanumušpââi'jed	
Cuökkui da uu'lc'i pââjumuš Ä'vvlest	Čuökkui öllâdvuödi mettumuš da pââ'jeemtarbbsi se'lvvtumuš	Lappi ELY, Aanar kâ'dd	1 plaanumušpââ'jj	Vuöss-sâjjsaž
	Čuökkui pââjumuš kiörddâd 1/250a tu'lvv-vue'kk		1-2 plaanumušpââi'jed	
	Čuökkukuâŋŋsi luiskai nâânumuš kiörddâd tu'lvvčää'33id		1-2 plaanumušpââi'jed	
Jiöŋsaadđjumuuzži äânnmöš da ööudäs viikkmöš	Jiöŋsaadđjumuuzži spraa'vvdööttmöš taarbi mie'ldd	Lappi ELY	Juätkkjeei	Vuöss-sâjjsaž
	Jiöŋsaadđjumuuzž ööudäsviikkmöš			Tiuddee

Tu'lvv-vuâsttatuâsttmõõžž mätt' tōõttmõõzzid vuei'tte riâššâd čaa'33jvuu'd kââ'dd, peâlštemstrooite'l da ELY-kōōškōs õhtsaž-tuâjast pääiklai tuâimmjeejin da aazzjin. Tuu'lv-vuâsttatuâsttmõõšvaalmâšvuõđ čaâ'ppvuõđ âannem diõtt da tuâim õõudâsviikkmõõšân Â'vvest õõlgõci riâššad tuu'lv-vuâsttatuâsttmõõžž mätt'tōõzzid tiõttum kōōskkââ'jin.

Taulõk9. Â'vvel vuu'd kuōskkeei vaalmâšvuõđ da tõi priorisâsttmõõš

Tuâimm	Tää'r'kab tuâim	Vasttõsvuâssbie'll	Teâuddjumuš	Priorisâsttmõõš
Tu'lvvtossaaav da tu'lvv-vaartõs-systeemi õõudâs viikkmõõš	Vuâssõõttmõõš tu'lvvtossaaav- da vaartõs-systeemi õõudâsviikkmõõšše	Lappi ELY	Juâtkkjeei	Tiuddee
Tu'lvvsaakkumuužž õõudâs viikkmõõš	Viõkkšaaibi saakkumušliinji se'lvvtumuš Â'vvest	Lappi ELY, Aanar kâ'dd	1 plaanumušpââ'jj ¹	Vuõss-sâjjsaž
	Õhtsažtuei lââ'zztumuš aazzji da ve'rğğnee'k'ki kōōsk	Lappi ELY, Aanar kâ'dd, Lappi peâlštemstrooite'l	Juâtkkjeei	Vuõss-sâjjsaž
	Vuâssõõttmõõš saakkumuužž õõudâs viikkmõõšše	Lappi ELY, Aanar kâ'dd, Lappi peâlštemstrooite'l		Tiuddee
	Jee'resnallšem tu'lvvteâđtõspooddi jâ'rjstumuš	Lappi ELY, Aanar kâ'dd, Lappi peâlštemstrooite'l		Vuõss-sâjjsaž
	Tulvvsaaakkumuušplaani raajimõõš di reaalaâi'jest âannmõõš	Aanar kâ'dd, Lappi peâlštemstrooite'l		Tiuddee
Peâlštem- da se'rddmõõšplaani raajimõõš	Tuu'lv lokku vâlddmi peâlštemplaani raajimõõš pukvee'zz riskpââ'kid da plaani pei'vvumuš	Ķiiddâlmi vuâ'msteei	1 plaanumušpââ'jj	Vuõss-sâjjsaž
	Vooudla peâlštemplaani raajimõõš skââđđvuu'did (om. Â'vvel tiõrvâsvuõtt-kōōskõõžž vu'vdd)	Lappi peâlštemstrooite'l, Aanar kâ'dd		Tiuddee
Tu'lvv-vuâsttatuâsttmõõš mätt' tōõzzi jâ'rjstumuš da õõudâs viikkmõõš	Tu'lvv-vuâsttatuâsttmõõžž jâ'rjstumuš riskkvu'din tietuin kōōskin	Lappi ELY, Aanar kâ'dd, Lappi peâlštemstrooite'l	Juâtkkjeei	Tiuddee

¹1 plaanumušpââ'jj = 6 ee'jj

4) Tue'jj tu'lvv-vue'jjest

Tuõjju tu'lvv-vue'jjest ko'lle tuu'lv ââi'j spraavdõõttâm tuâim tuu'lvvest šõddi skââdi cõggâm le'be ĳie'ppeem diõtt. Tu'lvv-vue'jjest raajâmna kōōskkâiggsa tuâim lâ om. čuõkkui pââ'jumuužž , kōōskkâiggsa maddkuânğaz, vuõddâs-siakk, ĳeâ'dğğjue'lii plastiikkain suõjjeem da pââđtâ'vvri se'rddmõõš pâ'jjlab. Tuâimin vuei'tet uu'ceed tu'lvvskââdaid da cõggâd čaâ'33 leâvvnumuužž raajâlmi sizz. Suõjjraajõõzzid ââ'net kuuitâğ ve'rğğnee'k'ki tuâimest, leâ'sa še privaati ĳiiddâlmi vuâ'msteei vuei'tte suõjjeed jâllmõõžžid kōōskkâiggsai tulvvsuõjjeem raajõõzzin. Kōōskkâiggsai tu'lvvsuõjjeemraajõõzzi âannmõõžž vuei'tet õõudâs viikkâd om. ra'vvõõzin, materialruõkkmõõžžin le'be metodei tee'stivui'm.

Taulõk10. Â'vvel vuu'd kuōskkeei tuu'lv ââi'j tue'jjeemnaa âârrai tuâim da tõi priorisâsttmõõš

Tuâimm	Tää'r'kab tuâim	Vasttõsvuâssbie'll	Teâuddjumuš	Priorisâsttmõõš
Kōōskkâiggsai tu'lvvsuõjjeem-raajõõzzi âannmõõš da õõudâs viikkmõõš	Kōōskkâiggsai tu'lvvsuõjjeem raajõõzzi vuâžžmõõžž nâanumuš	Aanar kâ'dd	Juâtkkjeei	Tiuddee
	Kōōskkâiggsai tu'lvvsuõjjeem raajõõzzi ruõkkmõõš voutda	Aanar kâ'dd		Vuõss-sâjjsaž
	Mõõnnõõllmõõžž õõudâs viikkmõõš da te'sttjumuš	Aanar kâ'dd, Lappi peâlštemstrooite'l, Lappi ELY-kōōškōs		Tiuddee
	Kōōskkâiggsa tu'lvvsuõjjeem raajõõzzi âannmõõš	Ķiiddâlmi vuâ'msteei		Vuõss-sâjjsaž

5) Lopp tuaim

Lopp tuaim liä tu'lvv-vue'jj mæn̄ŋa tuâi, skääðain jälljumu'sše da varrijōōttmōōžž pue'reem diōtt tuejjeem tuaim. **Tuâimi o'dðest sâjjdōōttmōōžžin** juurdet spesialpääi'ki kōskkäiggsai le'be pōōšši sâjjdōōttmōš nuu'bb päikka, jōs tu'lvv lij kasttām päai'kid. Täävvtōōzzân lij vuāžžad tuaim da kääzzkōōzz jâ'ttjed o'dðest samai sōrgg tuu'lv mæn̄ŋa. Tuâimi o'dðest sâjjdōōttmōōžžin jeät vueit vaikkted tu'lvvskääðai occnumu'sše, leä'sa tōt jâ'ttlâätt vuu'd jälljumu'sše da ōu'ddlest plaanumuš hiälpad om. peälštemve'rğğnee'kki tuâi. Tuâimi o'dðest sâjjdōōttmōōžžin vuei'ttep vaikkted kasttām päai'k tu'lvvri'skē puō'tti ääi'jest, jeärben jōs päi'kk pijjât tu'lvv-vaarrvuu'd äälgpeälla.

Tuu'lv vuei'tte tue'jjeet miärkkteei ekonoomilaid da sosiaalaid hääitid tu'lvv-vuu'd aazzjid, jōs sij jii'jes le'be ruä'di pōrtt kästt. Jälljumuš katastrofist vuäitt lee'd vaiggâd da tōōzz taarbšet älggpeälsa vie'kk. Aanar kää'dd vuu'dest tuâimmai kriisärttel, kää'tt ta'rjjad **vie'kk kriisvue'jjest**. Kriisärttla ko'lle ämmat-tuejja: pää'les, peälštemtuaim, tiōrv-vuōttthuōl, sie'brkkä'dd da sosiaaltuejja. Kriisvie'kk da pääkkte'mtuaim šurrtuu'vest jälljumu'sše ōōlgçi Ä'vvelvuu'dest ää'nned päi vuāžžamnalla da ōōudâs viikkâd ōhttsažtuâjin riskkvuu'd aazzjivui'm..

Tuu'lv šōōdmest voudda raajjmōōšši kastteei raajjōōzz jōōudet teevvat le'be kuä'ss-ne raajâm jōōudet pu'rkkēed da raajjâd o'dðest. Tu'lvv vuäitt še leävvted voudda mie'ldes mää'd, njeä'sščää'zjid da jee'res nje'sšid. Lää'ssen tuu'lv mie'ldd vuei'tte pue'tted tä'vver da roosk. Vuu'd vuei'tte lee'd tuu'lv mæn̄ŋa samai pannâantei jälstem määinest. Tuu'lv mōōnnâm ääi'j kiōččee'l ōōlgçi plaaneed ōu'ddlest, mä'htt **tu'lvvriskkvuu'di ouddu'mmjumuš** da čiistmōš hääidet tuu'lv mæn̄ŋa.

Tabealla11. Avvila viidodaga mæn̄ŋedoaibmabijut ja daid vuoruheapmi

Tuâimm	Tää'rkb tuaim	Vasttōsvuässbie'll	Teäuddjumuš	Priorisâsttmōš
Tuâimi o'dðest sâjjdōōttmōš	Skääðpääi'ki o'dðestsâjjdōōttâm-taarb se'lvvtumuš	Aanar kâ'dd, Kiiddâlmi vuä'msteei	Juätkkjeei	Tiuddee
	Skääðpääi'ki kōskkäiggsaž le'be pōōšši o'dðest sâjjdōōttmōš			
Kriisveä'kk da pääkkte'mtuaim ōōudâs viikkmōš	Jä'rjstet kriisvie'kk tu'lvv-vue'jji mæn̄ŋa	Aanar kâ'dd, Lappi peälštemstrooite'l, sie'brkkä'dd	Juätkkjeei	Tiuddee
	Ooudâs viikkâp tuu'lv mæn̄ŋa pue'ttem jäll'jumuuzž ōou'deem vie'kkid			
Čiistâm- da ouddest-tuâimi plaanumuš	Raajjâp plaan, mä'htt riskkvuu'din hooi'det ouddu'mmjumuš tuu'lv mæn̄ŋa	Aanar kâ'dd	1 Plaanumušpää'ji	Tiuddee
	Vuä'ppstet da škoou'l'jet tu'lvv-vuu'dest jälsteejid, tuâimmjeejid da jioččvää'ldvuōđorganisaatioid	Aanar kâ'dd, Lappi peälštemstrooite'l	Juätkkjeei	

¹ 1 plaanumušpää'ji = 6 ee'jj

Pirrōsvaikktoōzzi a'rvvōs

Jäänmōsân positiivla vaikktoōzz šâ'dde tu'lvvriisk uu'cceejin tuâimin, kook vaaikkte jäänmōsân oummi jie'llemäärmō'sše, aazzjumu'sše, maašmō'sše da siōmmna virkkōōvvâmâānnmō'sše. Tulvvrisk uu'cceejin tuâimin, om tu'lvvkaarti raajjmōōžžin da pei'vmmuuzžin da tulvvtēāttsysteem ōōudâs viikkmin pue'reet aazzji da še ve'rğğnee'kki tiettemvuōtt da varrijōōttmōōžž tuu'lvv, koon mie'ldd pannvuōiggân še tu'lvvskääð occne. Mäddâānnmōōžž plaanumuš, ko'st ää'net vie'kken še tu'lvvkart'teemin vuāžžum teädid, lij tää'rkes vuäss ouddu'mmjeei tu'lvvsuōjjeemtuei'jid. Še njeä'sšvuäjsäimmōōzzid kie'ppumuuzžin da ōōudâs viikkâd tuu'lv'kirddeejan vueitet njeä'sščää'ccpäästoid maddu da čää'zjid uu'ceed, koin liä positiivla vaikktoōzz om. kue'lid, jällaid di virkkōōvvâmâānnmō'sše.

Änn'jōōžži tu'lvvkuāŋŋsi pää'jumuuzžin da ođđ kuāŋŋsi raajjmōōžžin vuāžžet äikka jiānnai positiivlaid vaikktoōzzid, gu tuâimin vuāžžet suōjuum älddsin puk spesialpääi'k da šuurmōs vuäss raajjmōōžžin. Tu'lvvkuāŋŋsi raajjmōōžžâst jiä šōōdd kiōlddla luättvaikktoōzz, leäša tuaim vuäitt counnâd aazzjin vuästta pijjmōōžž kue'stelm-muuttâz diōtt, leä'sa puärast plaanuum da kue'stelmvuei'nnmōōžž lokku vääldēe'l kuāŋŋaz

vuei'tte lââ'zzted kooi-ne vuu'di maaššâmvuod̥ da virkkōōvvâmâânnmōōžž vuäittmōōžžid. Čuōkkui da uu'loi pāā'jumuužžin di jiōņgsaād̥jumuužž âânnmest da ōōudās viikkmōōžžin lââ'zztet tu'lvvuâņsin vuāžžai tu'lvvāū'kid uu'ccin hāāitain. Jiōņgsaād̥jumuužžin vuei'tte lee'd uu'cc negatiivla vaikkōōzz kue'llšee'llem da virkkōōvvâmâânnmōōšše jiōņ rāā'žžnem miett, kuā'ss jiōņ ā'lnn jāā'ttmōōžž jooudeť keāđda rāā'jted.

Vaalmāšvuōtt tuāimin ij leākku vuōigg vaikkōōs tu'lvvhāāitai occnumu'sše, leāša tōin pue'reed miārksāņi tu'lvvtie'ttemvuod̥ da varrjōōttmōōžž tuu'lvid. Teāđtōōzz lââ'zztem vie'k̥kad peālštem- le'be jee'res ve'rğņnee'k̥kid tuāimjed tu'lvv-vue'jjest da činlmōōvvād vuōigās riskkpāāi'kid di aazzjid suōjjeed om. pāā'đjāllmōōžž āāi'jben. Vaalmāšvuōtt-tuāimin šā'dde tān mie'ldd uu'cces positiivla pirrōsvaikkōōzz.

Tuāimjumuš tu'lvv-vue'jjest di lopptuāim šōōddte uu'cces positiivla vaikkōōžžid le'be tōin i'lla tuōttum leāmmaž pirrōsvaikkōōzz. Kōškkāiggsain tu'lvvsuōjjeemraajōōzzin vuei'tet cōggād čāā'žž leāvnumuužž raajjmōōžž sizz da uu'ceed aunnsallša jāllmōōžžid šōōddei tu'lvvkāādaid. Lopptuāimin jā'ttlā'ttet vuu'd da oummi jāll'jumuužž tuu'lvin di hiālp̥tet ve'rğņnee'k̥ki tuājid.

Ā'vveljoogg tu'lvvriskkvu'dest jee'res tuāimivui'm šōōdi hāāitla vaikkōōzz kuāđđje occnjan, gu tuāimi a'rvvōōzz vuāđald voudda va'lljet teāuddjem diōtt nākam tuāim, koi pirrōsvaikkōōzz liā occnja. Vaaldšumušplaa'ne va'lljum tuāimi jooukāst kue'đdeš meādda om. rāāitōskuurr da kā'sk̥ktu'lvvāū'd raajjmōōžž di Ā'vveljoogg ruoppjumuš. Meādda kuōđđum tuāimin le'čči leāmmaž kōškkāiggsa le'be pōōšši hāāitla pirrōshāāit. Vaaldšumušplaa'ne va'lljum tuāimin āst̥tjet taarbšeei tu'lvvsuōjjeem hāāi't occnjain hāāitlain pirrōsvaikkōōzzin. Ānn'jōōžžān āānnemnalla āārrai tuāimid pue'ree'l liā vuei'vv-vuā'zzest positiivla le'be neutraal vaikkōōzz pirrō'sse, tōk tue'jje jāānmōōsān pāāiklaid da miālggād occnjaid da hāāitlaid luāttvaikkōōzzid.

Vaaldšumušplaan tiu'ddepiijmōš da seu'rrjumuš

Tu'lvvriskklāā'ji 620/2010 mie'lddsāņi tulvriiski vaaldšumušplaan ōlgg lee'd primmum da čōōđtum ou'ddel 22.12.2015. Tān māņņa plaan lij taarb mie'ldd vuāppād kuod̥ ee'jj kōōskin, ouddlā'stten što vu'vdd ārvstōōllet māņņlu'bust še miārkkteejen tu'lvvriskvoudden. Tu'lvriiski valmšteei a'rvvōs da miārkkteejai tu'lvvriskkvu'di taa'r̥kstōs tue'jjeet puō'tti vuāra 22.12.2018 mōō'neest da vaaldšumušplaani o'đđesta'rvvōs ōlgg lee'd vaalmāš 22.12.2021.

Tā'st vaaldšumušplaanāst e'tk̥kuum tuāimm-ehdttōōzz jiā leākku čōōni jiā-ka vuōigeld ōōlged ni mōōn vuāssbeā'l čōōđted kōōčmōōžžāst āārrai tuāimid tān le'be puō'tti plaanumušpāāi āāi'j. Valdia da koo'ddi ve'rğņnee'k̥ki di vu'vddooudāsviikkmōōšve'rğņnee'k̥k fe'rttai kuuitāg vā'ldded plaan da tuāimm-ehdttōōzz tuāimjumuužžāst mie'ldd.

Ā'vveljoogg tu'lvriiski vaaldšumušplaan tuāimpeijjmōōžž ooudāsviikkmōōžžāst da seu'rrjumuužžin lij vuei'vv-vasttōōžžāst Lappi ELY-kōōškōs. ELY-kōōškōōzz tuāijan lij jii'jes vuā'zzest valvvād, što tuāimm-ehdttōōzzi tuāimpeijjmōš ōuddan. Lāā'ssen nuu'bb plaanumušpāija pijjāmnalla āārrai Ā'vveljoogg tu'lvvārttel k̥iōtt tāāll plaan da tuāimm-ehdttōōzzi tiu'ddepiijmōšše ōhttuom kōōčmōōžžid vuāssen nuu'bb plaanumušpāi tuāi.

Ve'rğņnee'k̥ki tue'jjumuš tu'lvv-vue'jjest

ELY-kōōškōs

Tu'lvriiski vaaldšumužžāst u'vddum lāā'ji mie'ld ELY -kōōškōōzz tuāijan lij āā'nned huōll tuu'lv akkeemest da tuu'lv āāi'j ve'rğņnee'k̥ki ōhttsažtuāi jā'rjstemest da jāā'đted tuāimid čā'ccōōzzin. Še ouddtu'mmjeei tu'lvvvuāsttatuāsttmōštuāim liā vuei'vv-vuā'zzest ELY-kōōškōōzz vasttōōžžāst, ōhttsažtuājast koo'ddi da tue'jjumušāmmatnee'k̥kin. ELY -kōōškōōzz vasttōōžžāst liā

- teāđtumuš tu'lvv-vaarest
- tuu'lvid varjōōttmōš ōu'ddel tuu'lvi di čāā'žž āānnmōōžž valvvām
- čāā'žžvue'jj seu'rrjumuš da tlvvakkeemest teāđtumuš

